
LOCUIRILE AURIGNACIENE DE LA MITOC - *MALU GALBEN*. CREAȚIA MATERIALĂ ȘI SPIRITUALĂ A COMUNITĂȚILOR UMANE

Vasile Chirica,
Bogdan Minea

Cuvinte-cheie: *Aurignacian timpuriu, Mitoc-„Malu Galben”, cicluri climatice, structuri de combustie, ateliere de cioplire, tehnocomplex litic, tehnici de cioplire, tipologie litică, artefacte din materii dure animale.*

Considerații generale

Prin cercetările arheologice din marea stațiune paleolitică de la Mitoc-*Malu Galben*, pe Prut, în județul Botoșani, inițiate de C.S. Nicolăescu-Plopșor și N. Zaharia, în 1956¹, au fost descoperite importante locuri aparținând paleoliticului superior european. Pentru o mai bună cunoaștere a derulării săpăturilor sistematice, considerăm necesar să precizăm faptul că investigațiile au fost continuate, începând din anul 1978, de către Institutul de Arheologie din Iași, prin V. Chirica, în colaborare cu K. Honea, între anii 1984 și 1988 și apoi, prin cooperarea cu colegii de la Universitatea din Liège și de la Institutul Regal de Științele Naturii din Bruxelles (Belgia), începând cu anul 1991. Mai amintim

¹ C.S. Nicolăescu-Plopșor, N. Zaharia, *Raport preliminar asupra cercetărilor paleolitice din anul 1956 (IV, Mitoc)*, în *Materiale și Cercetări Arheologice*, V, 1959, p. 34-38; Idem, *Cercetările și săpăturile paleolitice de la Mitoc*, în *Materiale și Cercetări Arheologice*, VI, 1959, p. 11-16.

faptul că, prin intermediul lui K. Honea, au fost realizate foarte multe determinări de cronologie absolută². Prin colaborarea cu specialiștii de la Liège și Bruxelles au fost stabilite condițiile de mediu privind locuirile aurignaciene și gravettiene de la Mitoc-*Malu Galben*, inclusiv caracteristicile acestora³. În acest sens, evidențiem îndeosebi contribuțiile lui P. Haesaerts și ale colaboratorilor săi cu privire la caracteristicile cadrului natural, ale condițiilor de stratigrafie geologică ale profilului întregului sediment⁴. Astfel, s-a putut stabili faptul că locuirile aurignaciene (numerotate și denumite Aurignacian I inferior, I, II, III, III superior) și gravettiene (Gravettian I, II, III, IV și Gravettian dispersat) s-au derulat pe parcursul celor cinci *cicluri climatice* (I-V) și al mai multor *unități lito-stratigrafice* (1-13)⁵. Pe profilul stațiunii de la *Malu Galben* resturile de locuire din prima parte a paleoliticului superior de pe teritoriul carpato-nistrean au fost localizate în partea centrală și inferioară a *ciclului climatic IV* și în *ciclul climatic V*, mai exact în *unitățile lito-stratigrafice* 8 b, 9 a-b, 10 a-b, 11, 12 a-b, 13 a-b, între aproximativ 28000 și 32000 ani B.P. Prin cercetările interdisciplinare din iulie 2016 am constatat existența unor resturi de locuire și în *unitatea lito-stratigrafică* 13 b, iar eșantioanele de cărbune de lemn ar putea preciza vârsta de peste 33000 ani, pe care am estimat-o în anii precedenți, aceste locuiri fiind contemporane cu partea inferioară a nivelelor aurignaciene de la Molodova V, pe Nistru (fig. 1, 2).

Spațiul est-carpatic (dintre Carpați și Nistru) oferă succesiuni coerente de *loess* în care sunt cantonate locuiri aurignaciene, datate în general între 33-28 kyr⁶. Această perioadă este foarte bine reprezentată la Mitoc-*Malu Galben*, secvențele stratigrafice și cronologice dintre 32,6 și 30,4 kyr B.P. fiind echivalate cu subunitățile 10-1 și 10-2. Pe noi ne interesează și secvențele MG 11 și MG 12, cu locuirile aparținând Aurignacianului I inferior și I. Deoarece

² K. Honea, *Tranziții culturale în paleoliticul superior timpuriu și cronostratigrafia de la Mitoc-Malu Galben (jud. Botoșani)*, în *Arheologia Moldovei*, XVII, 1994, p. 117-146; V. Chirica, *Historique des recherches paléolithiques en Roumanie et à Mitoc-Malu Galben*, în M. Otte et alii (dir.), *L'Aurignacien et le Gravettien de Mitoc-Malu Galben*, ERAUL, 72, Liège, 2007, p. 7-9.

³ M. Otte et alii (dir.), *op.cit.*

⁴ P. Haesaerts, *Mitoc Malu-Galben: cadre stratigraphique et chronologique*, în M. Otte et alii (dir.), *op.cit.*, p. 15-41; P. Haesaerts et alii, *Climatic signature and radiocarbon chronology of middle and late pleniglacial loess from Eurasia: comparison with the marine and Greenland records*, în *Radiocarbon*, 51, 1, 2009, p. 1-18.

⁵ P. Haesaerts et alii, *Cadre stratigraphique et chronologique du Gravettien en Europe Centrale*, în J.A. Svoboda, L. Sedlakova (eds.), *The Gravettian along the Danube. Proceeding of the Miculov Conference*, Brno, 2004, p. 33-56.

⁶ V. Chirica et alii, *La Vallée du Prut moyen – entre Miorcani et Ripiceni. Stratigraphie géologique et habitats paléolithiques*, Editura Pim, Iași, 2014.

am constatat că cele mai vechi locuiri umane (poate izolate, răspândite pe tot perimetrul carourilor) coboară până la prima jumătate a *ciclului V* (unitățile 13 a-b), vom lua în considerație și caracteristicile acestor unități stratigrafice⁷.

Stratigrafia pedo-geologică a profilului de la Mitoc-Malu Galben

La Mitoc-Malu Galben este înregistrat un depozit de sedimente, de aproximativ 14 m înălțime, cu depuneri aluvionare (la partea inferioară a profilului) și aluvionar-nisipoase în partea sa superioară, potrivit înclinării generale a întregului sediment, spre Prut, dar și spre Pârâul Ghireni.

La baza profilului a fost evidențiată *unitatea sedimentară 13*, cu subunitățile 13 a - 13 b, cu o grosime de aproximativ 1,20 m, alcătuită din argilă maroniu deschis, cu pietrișuri, cremenișuri și nisipuri amestecate și rulate la bază. Ele suprapun calcarele din baza terasei, dar am găsit și piese din cremene, cu urme de rulare și de intervenție antropică. În jumătatea superioară (13 a) există un orizont humifer compact, de culoare maroniu-cenușie (fig. 1).

Unitatea sedimentară 12 a - 12 b are grosimea de aproximativ 1,00 m și este alcătuită din argile și luturi argiloase stratificate, cu lentile cenușii și pete de hidroxizi de fier (12 b), cu pietrișuri, fragmente de calcar și silexuri; partea superioară (12 a) este reprezentată de un depozit de lut hidromorf, cenușiu-maroniu, cu numeroase concrețiuni de mangan. Aceste două *unități sedimentare* aparțin *ciclului V*, unde se constată primele locuiri aurignaciene, neuniforme. Așa cum am precizat, *unitatea sedimentară 13* are peste 33000 ani. Datele de cronologie absolută indică vârstele 32730 ± 220 B.P. (GrA-1357) (12 b) și 31160 ± 530 B.P. (GrN-20770) (12 a). Locuirile Aurignacianului I sunt cantonate în unitățile 10 b final și 11 (fig. 1).

Ciclul IV include *unitățile sedimentare 11-7*, dar în cadrul demersului nostru le vom lua în considerație doar pe cele numerotate 11-8 b, datate între 31000 ± 330 B.P. (GrA-1648) și 31160 ± 550 B.P. (GrN-20444)⁸. *Unitatea sedimentologică 11* se caracterizează prin depunerile soliflucionate, suprapuse de subunitățile 10 b - 8 b, datate între aproximativ 31000 și 27410 B.P.⁹ (fig. 1).

Unitatea sedimentară 11 are o grosime de $\pm 1,20$ m; este un depozit cenușiu stratificat, alcătuit din mai multe straturi subțiri de lut galben-maroniu

⁷ P. Haesaerts, *op.cit.*, în M. Otte *et alii* (dir.), *op.cit.*, p. 31, fig. 11, 12, 14, 15; V. Chirica, M. Vornicu, *The palaeolithic discoveries from Mitoc-Malu Galben (Romania). The Aurignacian I and I inferior layers*, în *Arheologia Moldovei*, XXXVIII, 2015, p. 201-224; V. Chirica *et alii*, *op.cit.*, p. 35, 36, 44.

⁸ P. Haesaerts *op.cit.*, în M. Otte *et alii* (dir.), *op.cit.*, p. 29, fig. 12; P. Haesaerts *et alii*, *The East-Carpatian loess record: a reference for the middle and late Pleniglacial stratigraphy in Centrale Europe*, în *Quaternaire*, 14 (3), 2003, p. 174, tab. 2.

⁹ V. Chirica, B. Minea, *Technique and tipology of stone items of levels I lower and I of Mitoc-Malu Galben*, în *Arheologia Moldovei*, XXXIX, 2016, p. 159-178.

și lut *loess*-oid galben deschis, în amestec cu lentile de lut cenușiu, argilos, dispuse oblic. La partea superioară stratificația se atenuează și trece spre un depozit lutos mai omogen, cu câteva lentile nisipoase.

Unitatea sedimentară 10 are grosimea de $\pm 1,20$ m; este reprezentată de o depunere nisipoasă, de culoare galben-marونیu deschis, care devine omogenă și masivă la partea inferioară (subunitatea 10 b), cu pete cenușii și cu urme de rădăcini. Ea conține un orizont humifer, cenușiu închis, cu grosimea de 15-20 cm (subunitatea 10 a), cu structură granulară, cu numeroase elemente de bioperturbație, limitele sale extreme fiind caracterizate de prezența crotovinilor.

Unitatea sedimentară 9, cu grosimea de aproximativ 1 m, este constituită dintr-o depunere lutoasă, galben-maronie, omogenă și unitară, cu mici pete cenușii de-a lungul crotovinilor, la partea inferioară (subunitatea 9 b). Depunerea lutoasă este suprapusă de un orizont cenușiu-marونیu, cu numeroase elemente de bioperturbație (subunitatea 9 a).

Unitatea sedimentară 8 este reprezentată de același *loess* nisipos omogen, numit 8 b, suprapus de solul humifer 8 a¹⁰.

Așadar, noi apreciem că *subunitatea litostratigrafică 13 b* este constituită din luturi nisipoase depuse la partea superioară a calcarelor din baza terasei, caracterizate prin prezența pietrișurilor diverse și a silexurilor rulate, dar și cu piese ce au suportat intervenția antropică. *Subunitatea litostratigrafică 13 a* s-a format sub un covor vegetal compus din ierburi într-un climat de tip boreal, caracterizat de vegetații mixte. *Subunitatea litostratigrafică 12 b* conține luturi nisipoase, amestecate cu pietrișuri derivate din procese de geliflucțiune, depuse într-o posibilă răcire a climatului. O ușoară ameliorare climatică s-a putut produce în timpul depunerilor ce aparțin *unității litostratigrafice 12 a*, cu o vegetație de câmpie umedă, la contactul sau în apropierea pânzei freatice a Prutului.

După cum se observă (fig. 1), datele de cronologie absolută ne indică vârstele cuprinse între 32730 ± 220 B.P. (GrA-1357) (12 b de început) și 31160 ± 530 B.P. (GrN-20770) (12 a), iar apoi între 27710 ± 410 B.P. și 29410 ± 310 ¹¹ (8 b).

Campamentele comunităților umane aurignaciene au fost instalate în aceste condiții de mediu, care au influențat stratigrafia stațiunii de la Mitoc-Malu Galben.

Caracteristicile locuirilor. Ansamblurile aurignaciene

Precizăm că, în cadrul tehnocomplexelor de la Mitoc-Malu Galben, componentele tehnico-tipologice ale utilajului litic permit încadrarea acestora în Aurignacianul clasic european, cu toate componentele sale: vârfuri de lance din

¹⁰ P. Haesaerts, în M. Otte *et alii* (dir.), *op.cit.*, p. 17-21; V. Chirica, M. Vornicu, *op.cit.*, p. 201-224.

¹¹ P. Haesaerts *op.cit.*, în M. Otte *et alii* (dir.), *op.cit.*, p. 28, fig. 11.

materii dure animale, de tip Mladeč, gratoare și burine carenate, gratoare à museau etc.

Materialele litice și faunistice situate sub *Ansamblul aurignacian I* au fost atribuite *Aurignacianului I inferior*. Aceste descoperiri sunt situate în unitatea sedimentară 12 (12 a și 12 b). Așa cum am mai spus, am descoperit și resturi de locuire mai vechi, în unitățile sedimentologice 13 a și 13 b, pe care le considerăm că ar putea fi datate spre vârsta oscilației climatice Hengelo, așa cum este încadrat începutul Aurignacianului în marile stațiuni paleolitice europene.

Ansamblul aurignacian I a fost cercetat pe o suprafață de 204 m². A fost localizat în partea superioară a unității sedimentologice 11 și în cea care face tranziția spre subunitatea 10 b. Au fost identificate mai multe concentrații în perimetrul cărora se afla cel puțin câte o vatră de foc, de tip simplu, sau protejate cu lespezi de gresie ori de calcar. Prin săpăturile din anii 1978-1990 au fost cercetate 12 astfel de concentrații și 7 structuri de combustie, iar prin cele dintre 1992-1995 au fost înregistrate trei concentrații de materiale litice ori faunistice, fiecare fiind situată în jurul unei vetre de foc. Atelierele de cioplire conțineau mari cantități de piese litice, aflate în diverse stadii de cioplire, inclusiv unelte, dar și un mare număr de deșeuri de cioplire. Nu lipseau nici resturile faunistice, situație consemnată și în cuprinsul nivelului stratigrafic de locuire.

Ansamblul aurignacian II a fost descoperit și cercetat la partea superioară a subunității 10 b și în orizontul humifer 10 a, pe o suprafață de aproximativ 148 m². În carourile G – 01-03 a fost depistată o concentrare de mari dimensiuni, cu foarte multe piese de silex, aflate și în perimetrul nivelului stratigrafic de locuire.

Ansamblul aurignacian III este situat în jumătatea inferioară a luturilor loess-oide din subunitatea 9 b și a fost cercetat pe o suprafață de 144 m². În perimetrul nivelului arheologic au fost identificate mai multe ateliere și concentrații de piese litice, dar și structuri de combustie.

Materialele arheologice și faunistice situate deasupra nivelului arheologic ce adăpostește *Ansamblul aurignacian III* au fost încadrate în ceea ce noi am numit *Aurignacian III superior*, situat în subunitățile 8 b și 9 a¹².

Descoperirile aurignaciene de la Mitoc-Malu Galben pot fi ordonate pe mai multe entități de caracter arheologic: 1) aglomerări de materiale litice (ateliere de cioplire a silexului); 2) piese litice, descoperite în nivelele de locuire, dar în mod izolat, nu sub forma unor concentrații ca urmare a tehnologiei litice organizate; 3) piese prelucrate din materii dure animale; 4)

¹² V. Chirica, G. Bodi, *Contribuții la crearea unui sistem informatic geografic pentru modelarea atlasului arheologic al spațiului carpato-nistrean. Stațiuni paleolitice între Carpații Orientali și Nistru, Bibliotheca Archaeologica Iassiensis, XXIV*, Editura Pim, Iași, 2011, p. 192, 193.

structuri de combustie; 5) descoperiri paleofaunistice; 6) elemente de paleofloră (specii de arbori, identificate pe baza cărbunilor de lemn din vetrele de foc); 7) vîrsta locuirilor aurignaciene. În cadrul primelor două elemente de ordonare a întregului material arheologic descoperit vom putea evidenția caracteristicile tehnice și tipologice ale inventarului litic aurignacian.

1. Aglomerări de materiale litice (ateliere de cioplire a silexului).

Considerăm necesar să precizăm faptul că noi am descoperit adevărate ateliere de cioplire, cu toate componentele acestora: *rognons* de silex, nuclee aflate (abandonate) în diferite stadii de cioplire (de debitaj, de decorticare), eventual nicovale pentru detașarea pieselor corticale, deșeuri de cioplire (chiar dacă unele aveau și elemente de intervenție antropică (detașări de *chute de burin*, retușe etc.), piese finite ce pot fi încarate în toate categoriile tipologice; dar am găsit și foarte mari aglomerări de piese de silex, răspândite în perimetrul mai multor carouri, cu suprafețe cuprinse între 8 și 49 m²., care aveau și elemente de ateliere de cioplire și chiar piese finite; datorită dimensiunilor lor foarte mari, noi le-am încadrat în categoria aglomerărilor, căci am apreciat că acestea ar putea reprezenta dovezile unor procese geologice locale, cu aspect de rulare, fiind expuse tot în conformitate cu înclinarea generală a straturilor geologice. Datorită existenței acestor mari aglomerări de piese litice, noi am apreciat că locuirile aurignaciene se caracterizau tocmai prin astfel de entități arheologice. În vederea stabilirii unei *serieri* a descoperirilor arheologice, includem aceste aglomerări de materiale litice în domeniul atelierelor de cioplire. Precizăm și faptul că în Ansamblul Aurignacian I inferior nu au fost identificate ateliere de cioplire ori concentrații de mari dimensiuni.

Ansamblul I se caracterizează prin prezența următoarelor ateliere de cioplire, unele de mari dimensiuni¹³:

ATELIERUL	CAROU	ADÂNCIMEA (m)	CICLUL
59	H 7	9,65	10 b inferior
60	B 7	10,10	11 superior
61	F-G 8	10,25	11 superior
62	G-J 8	10,35	11 superior
63	G 4	10,70	10 b inferior / 11 superior
65	G 6	10,35	10 b inferior
66	F-G 4-6	10,70-10,80	10 b inferior / 11 superior

¹³ V. Chirica, *Les structures d'occupation de Mitoc-Malu Galbern (1978-1990 et 1991-1997)*, în M. Otte et alii (dir.), *op.cit.*, p. 170-172, tab. 1.

Uneori, aceste structuri de locuire erau încălzite de vetre de foc, după cum urmează:

VATRA	ATELIERUL	CAROUL	ADÂNCIMEA (m)	CICLUL
1	60	A-B 7	10,10	11 superior
2	65	G 7	10,35	10 b inferior
3	66	F-G 4-6	10,70-10,80	10 b inferior / 11 superior
4	66	F 5	10,70	10 b inferior / 11 superior

Lista atelierelor aurignaciene descoperite la Mitoc-Malu Galben este următoarea:

NUMĂRUL	CAROUL	ADÂNCIMEA (m)	CICLUL	ATRIBUIREA
44	E 2	9,15	8 b inferior	A III
45	E 1	8,75	8 a	A III
59	H 7	9,65	10 b inferior	A I
60	B 7	10,10	11 superior	A I
61	F-G 8	10,25	11 superior	A I
62	G-J 8	10,35	11 superior	A I
63	G 4	10,70	10 b inferior / 11 superior	A I
64	G 5	9,10	9 b superior	A III
65	G 6	10,35	10 b inferior	A I
66	F-G 4-6	10,70-10,80	10 b inferior / 11 superior	A I

Precizăm că în cadrul cercetărilor sistematice efectuate în colaborare cu specialiștii de la Liège au fost descoperite și alte ateliere de cioplire, pe care aceștia le-au inclus în categoria „concentrațiilor” de materiale litice.

2. O a doua categorie de vestigii litice se referă la materialele răspândite pe niveluri arheologice, în cadrul suprafețelor fiecărui carou (de 2 x 2 m, cu indicarea adâncimii); caracteristica acestora este determinată de amestecul de unelte finite care se pot încadra în seriile tipologice, în asociere cu produsele secundare de debitaj și cu deșeurile de cioplire. Pentru perioada anilor 1978-1995, monografia stațiunii¹⁴ prezintă componentele descoperirilor litice, cu toate

¹⁴ M. Otte *et alii* (dir.), *op.cit.*

caracteristicile lor, inclusiv greutatea pieselor din unele entități arheologice (stabilită pe criterii tipologice – nuclee, așchii, lame, deșeuri de cioplire).

Datorită dispersiei, foarte largă uneori, concentrațiile litice aurignaciene au fost înregistrate îndeosebi în conformitate cu *unitățile sedimentare* stabilite de P. Haesaerts:

- Ansamblul Aurignacian III aparține *unităților* 9 și 8 ale *ciclului climatic* IV;
- Ansamblul Aurignacian II a fost încadrat în subunitatea *10 b superior* din același *ciclu climatic*;
- Ansamblul Aurignacian I a fost încadrat în subunitatea *10 b inferior* și *11 superior*, cu foarte multe resturi de locuire tot din *ciclul climatic* IV;
- Ansamblul Aurignacian I inferior se află în perimetrul *sub-unităților* 11, 11 inferior și 12 a; ele aparțin *ciclului climatic* IV (11, 11 inferior) și *ciclul climatic* IV (12 a)¹⁵.

Inventarul litic

La Mitoc-Malu Galben am constatat existența unei game omogene de nuclee cu variantele lor, cu predominarea celor de așchii; acestea trec în tipologia nucleelor prismatice pe parcursul detașării așchiilor, prin micșorarea lor volumetrică, desprinderile așchiale fiind înlocuite cu cele lamelare. Chiar și în tehnocomplexurile gravettiene sunt unele aglomerări unde predomină tehnica așchială de debitaj. S-a constatat că o mare parte a utilajului litic este compus din suporturi așchiale. Existența suporturilor lamelare transformate în unelte finite demonstrează marele interval de timp, în care au evoluat tehnocomplexele nivelurilor de locuire aurignaciană în întregul amplasament de la Mitoc-Malu Galben, iar motivația acestei impresionante continuități de cioplire (în fapt, de locuire umană) a reprezentat-o bogăția și varietatea resurselor de materii prime, de hrană, de mediu, pe care comunitățile umane le-au găsit aproape de confluența Pârâului Ghireni cu Prutul.

Prin cercetările arheologice sistematice din perioada 1978-1996 și 2013-2016 am realizat o gamă completă a tipologiei litice de la Mitoc-Malu Galben:

Tehnocomplexul litic al *Aurignacianului I inferior* cuprinde peste 1216 piese litice, reprezentând: 17 nuclee, 60 lame neretușate (suporturi netransformate în unelte), 27 lamele neretușate, 1175 așchii neretușate, 9 *chutes de burin*, 8 gratoare (majoritatea fiind de tip carenat scurt), 4 burine, 2 lame retușate, 2 racloare, 2 piese cu scobitură retușată.

Tehnocomplexul litic al *Aurignacianului I*, cel mai bogat dintre nivelurile de locuire aurignaciană, cuprinde 18172 piese litice: 119 nuclee cu unul sau două planuri de lovire, 1381 lame neretușate, 166 lamele neretușate, 16009 așchii neretușate, 234 *chutes de burin* și 200 piese finite: 55 gratoare (dintre

¹⁵ V. Chirica et alii, *op.cit.*, p. 35.

care: 22 gratoare carenate scurte, 2 gratoare nucleiforme, 12 de tip *à museau*), 96 burine (dintre care 48 carenate), 1 gratoar-burin carenat, 4 lame retușate, 1 racloar, 8 piese cu scobitură retușată, 23 denticulate, 11 așchii retușate.

Tehnocomplexul litic al *Aurignacianului II* este reprezentat de 761 piese: 26 nuclee, 85 lame neretușate, 618 așchii neretușate, 7 *chutes de burin*, 12 gratoare (doar 2 sunt carenate), 10 burine (dintre care 3 diedre și 2 carenate), 2 racloare, 1 piesă denticulată.

Tehnocomplexul litic al *Aurignacianului III* conține 1031 piese litice: 59 nuclee, 255 lame neretușate, 680 așchii neretușate, 25 gratoare (dintre care 7 sunt de tip carenat), 3 burine (dintre care 2 sunt diedre), 2 lame retușate, 2 racloare, 2 așchii retușate, 1 gratoar-burin, 1 străpungător (*perçoir*).

În anul 2015, ca urmare a cercetărilor sistematice efectuate în asociere cu colegii de la Liège, a fost recoltat un important lot de materiale litice, de diferite categorii tipologice, dar fără unelte finite, după cum urmează:

TIP PIESĂ	NUMĂRUL	PROCENAJUL
Lame	47	11,0
Lame à crête	1	0,2
Lamele	44	10,3
Lamele à crête	1	0,2
Așchii	205	48,0
Așchii à crête	2	0,5
Chute de burin	2	0,5
Esquilles	33	7,7
Nuclee	1	0,2
Tablette de nucléus	2	0,5
Débris	89	20,9
Total	427	100

Tehnocomplexul litic al *Aurignacianului III superior*, ultimul aparținând locuirilor aurignaciene, cuprinde piese descoperite izolat, în ceea ce am numit nivelul arheologic de locuire: 284 piese litice, respectiv 19 nuclee, 142 lame neretușate, 96 așchii neretușate, 4 *chutes de burin*, iar dintre unelte, se menționează: 13 gratoare (dintre care: 5 carenate, 1 gratoar-burin, 1 lamă cu

trunchiere oblică, 2 lame denticulate, 1 racloar), piese carenoide care imprimă caracterul aurignacian, tehnic și tipologic¹⁶.

Cu excepția nivelului *I inferior*, toate campamentele de la Mitoc-Malu Galben se caracterizează prin existența atelierelor de cioplire a silexului local și a structurilor de combustie, care asigurau oamenilor un confort sporit de locuire¹⁷, inclusiv în ceea ce privește prepararea hranei (a cărnii) la foc, deoarece în perimetrul vetrelor au fost găsite numeroase fragmente de oase calcinate.

La Mitoc-Malu Galben, comunitățile umane au avut la dispoziție cantități inepuizabile de materie primă de foarte bună calitate, din depozitele situate la nord de stațiune, ori din apropierea acestora, la confluența Pârâului Ghireni cu Prutul; prin acțiunea mecanică a apelor, cremenea a fost dislocată din depunerile primare, situate în componența teraselor de la nord de Mitoc¹⁸ (fig. 3, 4) și transportate prin albia minoră, pe tot cursul râului, spre sud de aceste depozite. În urma recentelor cercetări de teren, din 2014-2016, am constatat existența a două *serii* importante de silexuri, depuse din terasele superioare în albia minoră: *seria* de silexuri de culoare neagră, albastră și cenușie (fiecare cu mai multe nuanțe coloristice) și *seria* de silexuri maronii, pe care le-am considerat de vârstă cretacică, respectiv bugloviană¹⁹. Marea majoritate a pieselor de cremene au fost cioplite din silex negru, albastru și cenușiu, astfel că putem aprecia faptul că în vremea amplasării campamentelor (inclusiv a numeroaselor ateliere de cioplire) aurignaciene, comunitățile umane aveau acces mai simplu îndeosebi la aceste categorii de materie primă (silex negru-cenușiu). Evident, au fost descoperite și piese de silex din alte zone geografice (silex alogen):

- lotul nr. 281, *chute de burin* pe silex alb, nelocal, Aurignacian II;
- lotul nr. 283, racloar de jasp (?), Aurignacian II;
- lotul nr. 316, lamă de gresie, Aurignacian I;
- se adaugă lamele neretușate, din gresie, în Aurignacianul I.

Am mai găsit, în cadrul unor mici concentrații (loturi), alte piese de silex (suporturi), care păreau că nu aparțin categoriilor de silex din terasele sau depozitele de pe Prut.

¹⁶ M. Otte *et alii*, *Mitoc-Malu Galben: étude de l'industrie lithique*, în M. Otte *et alii* (dir.), *op.cit.*, p. 85-117; V. Chirica, G. Bodi, *op.cit.*, p. 195; V. Chirica, M. Vornicu, *op.cit.*, p. 201-224.

¹⁷ V. Chirica, *Gisements paléolithiques de Mitoc. Le Paléolithique supérieur de Roumanie à la lumière des découvertes de Mitoc*, *Bibliotheca Archaeologica Iassiensis*, XI, Iași, 2001, p. 49-62; V. Chirica, *op.cit.*, în M. Otte *et alii* (dir.), *op.cit.*, p. 167-172.

¹⁸ V. Chirica *et alii*, *op.cit.*, p. 19-33.

¹⁹ *Ibidem*, p. 27, fig. 8.

Revenind la categoriile de unelte, foarte numeroase și variate, este necesar să precizăm diversitatea lor și caracteristicile specifice de debitaj²⁰, prin care se evidențiază tehnocomplexele litice de la Mitoc. Precizăm mai întâi numărul mare de piese carenate tipice (gratoare pe așchie și lame, burine pe așchie), în asociere cu gratoarele de tip *à museau*, a nucleelor, o anumită predominare a tehnicii așchiale și a nucleelor specifice. Faptul că am identificat concentrații mari de piese litice de aceeași factură, în complexe litice gravettiene, pune alte probleme nu numai cu privire la tehnica și tipologia uneltelor de silex, ori a suporturilor, dar și în ceea ce privește existența unei anumite continuități de cioplire; exemplul cel mai elocvent îl constituie descoperirea unui racloar de factură mai veche, reutilizat și transformat în burin de unghi, ca și a unui gratoar carenat pe lamă masivă, în cadrul complexului litic 27, gravettian, în asociere cu două vetre de foc, dar și cu amuleta-pandantiv din cortex²¹.

O statistică a tipurilor de piese finite (unelte) descoperite la Mitoc-Malu Galben, între anii 1978-1995 și 2013-2015, ar fi următoarea:

TIPOLOGIE	A I inferior	A I	A II	A III	A III superior
Gratoar pe așchie	4	11	–	7	1
Gratoar pe așchie retușată	–	–	3	2	1
Gratoar pe lamă	2	6	6	6	5
Gratoar pe lamă retușată	1	2	1	3	1
Gratoar carenat	1	22	2	7	5
Gratoar <i>à museau</i>	–	14	–	–	–
Burin de unghi	–	4	2	–	–
Burin diedru	2	22	3	2	–
Burin pe trunchiere	–	9	1	–	–
Burin transversal	–	3	1	1	–
Burin pe scobitură retușată	–	2	–	–	–
Burin poliedric	–	2	–	–	–
Burin carenat	2	48	2	–	–

²⁰ M. Otte *et alii*, *Mitoc-Malu Galben: étude de l'industrie lithique*, în M. Otte *et alii* (dir.), *op.cit.*, p. 85-117.

²¹ V. Chirica, *La présence des pièces carénés dans les technocomplexes du paléolithique supérieur de l'espace carpato-dniestréen*, în V. Chirica, C. Ichim (eds.), *Les Aurignaciens. Leur création matérielle et spirituelle, Actes du Colloque International de Iași, 27-31 ian. 2016, Bibliotheca Archaeologica Iassensis, XXVII*, Editura „Cetatea de Scaun”, Târgoviște, 2016, p. 169-255.

Burin <i>busqué</i>	–	3	1	–	–
Burin mixt	–	3	–	–	–
<i>Perçoir</i>	–	–	–	1	–
<i>Outils composite</i>	1	–	–	1	–
Lamă trunchiată	–	–	–	–	1
Lamă retușată	1	3	–	–	–
Lamă aurignaciană	–	–	–	1	–
Lame denticulate / <i>encoches</i>	–	1	–	1	2
Racloar	2	1	2	2	1
<i>Encoches</i>	2	8	–	–	–
Denticulate	1	23	1	–	–
Așchii retușate	11	–	–	2	2

La acestea trebuie să adăugăm piesele descoperite după tipărirea monografiei Mitoc, în nivelurile atribuite Aurignacianului:

Nuclee de tip ovalar, unele informe; sunt și altele, de tip ovalar, prismatic ori piramidal. Unele sunt de dimensiuni mari, ce păstrează cortexul și un început de preparare a altor desprinderi (I 11, 106, din lista tipologică a lui P. Noiret). Un alt nucleu, tot de dimensiuni mari, a fost abandonat după ce au fost înlăturate elementele corticale, de tip așchial (K 10, 269); o tentativă de desprinderi lamelare se constată pe nucleul (I 11, 190), abandonat, dar care păstrează negativele desprinderilor lamelare pe un al treilea plan de lovire. Un alt nucleu (K 10, 247) are tot trei planuri de lovire, probabil în tentativa de a se ajunge la desprinderi lamelare. Au fost identificate și nuclee epuizate, considerate doar *à deux plans de frappe opposés*²², dar cele două extremități puteau fi folosite și ca burine sau raboturi. În Aurignacianul, I inferior și I, reprezentate prin concentrația de piese litice, tehnica așchială nu este abandonată nici atunci când nucleele sunt de mici dimensiuni sau epuizate. Una dintre aceste piese pare să reprezinte un prototip al rabotului – gratoarul înalt-carenat. Există și nuclee care, prin pregătirea specială a unui plan de lovire, puteau fi utilizate ca cioplitoare sau răzuitoare (rabots). Sunt și nuclee abandonate, deoarece s-a constatat că cioplirea nu putea fi controlată sau că nu se puteau detașa elemente secundare de debitaj ori pentru a fi transformate în unelte finite. Au fost identificate nuclee epuizate, care puteau fi utilizate în diferite activități domestice, altele abandonate, dar cu o posibilă utilizare ca burin de unghi (fig. 5, 6).

²² M. Otte *et alii*, în M. Otte *et alii* (dir.), *op.cit.*, p. 104, fig. 2/3.

Așchiile neretușate se prezintă ca o mare varietate, inclusiv corticale. Pe flancurile unor așchii se observă tentativa de a le transforma în unelte. Interesant este faptul că au fost identificate așchii macrolitice – jumătăți de nucleu, de dimensiuni mari și foarte mari, în asocieri cu așchii microlitice, chiar pygmee, dar și cu piese finite, atipice: burin diedru sau așchie puternic denticulată la suprafața ventrală. Nu au fost găsite așchii cu talon diedru sau fațetat, dar unele păstrează porțiuni de tip *à crête*.

Lamele neretușate sunt de o mare varietate de tipuri și forme: microlitice, chiar pygmee, mijlocii și macrolitice, multe fiind de tipul celor corticale, sau de tip *à crête*, parțial sau total. Au fost descoperite și puține lame neretușate din gresie, pe care le considerăm a reprezenta elemente alogene.

În afară de aceste tipuri ale produselor de debitaj, au fost recoltate produse primare de debitaj (așchii informe, fără talon și bulb de percuție, rezultate din cioplirea inițială a *rognon*-ului, ori din pregătirea planului de *frappe* în vederea detașării ulterioare a altor categorii de elemente de debitaj.

În asocieri cu marea majoritate a produselor primare de debitaj, am identificat și piese finite, dar atipice: un burin diedru, o așchie puternic denticulată la suprafața ventrală, un gratoar pe lamă macrolitică, cu partea activă oblică, realizată prin retușe foarte fine și un alt gratoar pe așchie, de asemenea cu partea activă nefinisată prin retușele de tip aurignacian.

- străpungător (*perçoir*) pe așchie mijlocie cu retușe pe embele laterale. Pe revers, piesa păstrează negativele desprinderilor așchiale anterioare.
- așchie corticală macrolitică, cu latura dreaptă ușor arcuită și retușată.
- lamă macrolitică fragmentară, cu retușe pe latura dreaptă.
- gratoar dublu convex, pe așchie corticală.
- gratoare carenate, dintre care unul pe așchie corticală, altul fiind cioplit pe așchie corticală, nucleiformă; un gratoar carenat a fost retușat pe un fragment de nucleu epuizat, cortical; un alt gratoar carenat a fost interpretat și ilustrat ca fiind un gratoar dublu.
- burine carenate, pe așchie fragmentară, masivă, nucleiformă, pe așchie mijlocie, sau pe fragment de nucleu epuizat, ori pe lamă mijlocie fragmentară, pe așchie corticală mijlocie; în volumul monografic au fost ilustrate și alte burine carenate, pe așchii, unele corticale, astfel că, din punct de vedere statistic, observăm o creștere numerică a acestora²³.
- burin de unghi, pe lamă mijlocie, pe trunchierea rezultată din prepararea planului de lovire al nucleului; există și burine pe trunchiere retușată, pe așchie mijlocie corticală sau pe lamă trunchiată, dar neretușată, pe așchie mijlocie corticală, dar și burine diedre, pe lamă mijlocie, zveltă.
- gratoar simplu convex, pe așchie mijlocie cu latura dreaptă arcuită și fin retușată.

²³ *Ibidem*, p. 112-115, fig. 9/8; 10/4; 12/9 etc.

- gratoar simplu convex, pe lamă mijlocie cu laturile retușate; prin natura materiei prime – silex cenușiu-închis cu miezul albicios în zona mediană și distală, acesta pare să nu aparțină depozitelor locale.
- nucleu epuizat, de dimensiuni microlitice, dar care putea fi utilizat și ca gratoar carenat.
- gratoar larg-convex, pe așchie mijlocie corticală; acest tip de gratoar se întâlnește foarte rar în tipologia Aurignacianului, deoarece partea activă nu a fost retușată la partea distală a așchiei corticale, ci în continuarea laturii stângi, arcuită (porțiune cu miez de silex); un gratoar pe lamă mijlocie, zveltă este foarte rar întâlnit în tipologia acestei etape de început a Aurignacianului, dar tipologic, acesta este prezent în tehnocomplexele Aurignacianului vechi din alte spații geografice.
- un gratoar de tip *à museau* a fost cioplit și retușat pe o așchie corticală, nucleiformă, cu ambele laturi retușate; un altul este gratoar carenat combinat cu tipul *à museau*, pe așchie nucleiformă groasă, corticală, cu părțile active situate pe două extremități nerconvergente.
- un gratoar carenat, dar care nu se încadrează în tipologia Aurignacianului timpuriu, a fost considerat doar *nucléus à lamelles*²⁴; de asemenea, un alt gratoar carenat, foarte înalt, a fost realizat pe o așchie masivă, nucleiformă, corticală.
- nucleu epuizat, folosit ca rabot sau gratoar carenat înalt, considerat și *nucléus à lamelles*²⁵; prin natura materiei prime-silex foarte fin, negru mat, aceasta pare să nu aparțină depozitelor locale din zona Prutului mijlociu²⁶.

3. Piese cioplite din materii dure animale. Descoperirile aurignaciene de la Mitoc-Malu Galben au și această componentă arheologică: piese prelucrate din materii dure animale.

Importanța campamentelor aurignaciene I și I inferior se constată și prin faptul că aici au fost descoperite singurele piese din materii dure animale. Ne referim la un fragment de vârf (?) din corn de ren, descoperit în 1990, în caroul F 3 la adâncimea de 10,80 m. Are lungimea de 8,3 cm și grosimea între 0,5 cm și 1,1 cm, în secțiune fiind ușor aplatizat, prin șlefuire longitudinală. Piesa era fracturată la ambele extremități (fig. 10/1).

A doua piesă este un vârf de lance de tip Mladeč, descoperit în 1992, în caroul J 4, la adâncimea de 13,24 m, ruptă în 4 fragmente, tot din corn de ren. Are lungimea de 1,08 cm și grosimea, între 1,8 cm și 1,2 cm, în secțiune ovală²⁷ (fig. 10/2).

²⁴ *Ibidem*, p. 106, fig. 4/4.

²⁵ *Ibidem*, p. 106, fig. 4/3.

²⁶ V. Chirica, B. Minea, *op.cit.*

²⁷ V. Chirica, P. Noiret, *op.cit.*, în M. Otte *et alii* (dir.), *op.cit.*, p. 143, 144.

4. Structuri de combustie. La Mitoc-Malu Galben au fost descoperite numeroase vetre de foc, atât în cadrul campamentelor gravettiene, cât și în perimetrul celor aurignaciene. Acestea erau, de regulă, de tip simplu, fără amenajări suplimentare, dar au fost descoperite și structuri cu organizare complexă, căptușite cu lespezi de gresie sau calcar, unele adâncite, care s-au păstrat în condiții foarte bune, stratul de cărbune, cenușă și sol ars depășind 15-20 cm. Prezența și caracteristicile acestora demonstrează o folosire mai îndelungată, dar și organizarea socială a comunităților umane. Îndeosebi în cadrul locuirilor gravettiene, se poate afirma că structurile de combustie încălzeau adăposturile special amenajate, fiind protejate în interiorul acestora, pentru toate activitățile casnice.

Lista structurilor de combustie de la Mitoc-Malu Galben (Aurignacian)²⁸:

ATELIERUL	CAROUL	ADÂNCIMEA	CICLUL	ATRIBUIREA
–	H 7	8,65	9 b	A III
–	C 5	8,70	8 b inferior	A III
–	H 7	8,75	9 b inferior	A III
–	J 1	8,80	8 a	A III
–	D 4	8,85	8 b inferior	A III
–	F 5	9,45	9 b	A III
–	H 3	9,45	9 b	A III
–	H 3	9,65	–	A III
–	J 1	9,65	–	A III
–	J 1	10,00	–	–
60	A-B 7	10,10	11 superior	A I
65	G 6	10,35	10 b inferior	A I
–	G 5	10,50	10 b inferior / 11 superior	A I
–	B 5	10,65	10 b inferior / 11 superior	A I
–	D 5	10,65	11 superior	A I
66	F-G 4-6	10,70-10,80	10 b inferior / 11 superior	A I
66	F 5	10,70	10 b inferior / 11 superior	A I
–	G 1	11,70	–	–
–	G 1	12,05	–	–

²⁸ V. Chirica, *op.cit.*, în M. Otte *et alii* (dir.), *op.cit.*, p. 171, 172.

Pe baza resturilor paleobotanice din eşantioanele de cărbune de lemn, Fr. Damblon a reuşit să stabilească speciile de plante (arbori) şi elementele de climat din vremea locuirilor paleolitice pe întregul profil stratigrafic. În plus, pe baza acestor eşantioane au fost realizate datările de cronologie absolută a locuirilor aurignaciene şi gravettiene de la Mitoc-*Malu Galben*. În ceea ce priveşte *ansamblurile aurignaciene I şi I inferior*, vârstele sunt următoarele:

EŞANTIONUL	LABORATORUL	CICLUL	VÂRSTA (B.P.)
61	OxA-1646	10 b inferior	31000 ± 900
62	GrA-1648	10 b inferior	31000 ± 330
64	GrN-20443	11 superior	30240 + 470 - 440
65	GrN-20770	11 superior	31160 + 570 - 530
66	GrN-20442	11 inferior	30920 ± 390
67	GrN-20444	12 a	31160 + 550 - 510
68	GrA-1357	12 b	32730 ± 220

5. Descoperiri paleofaunistice. Descoperirile paleofaunistice sunt bogate şi variate. Studiile de specialitate au semnalat, pentru toate campamentele şi nivelele de locuire aurignaciană, resturi osteologice aparţinând următoarelor specii:

SPECIA	CICLUL	ATRIBUIREA	NUMĂRUL
<i>Equus hydruntinus</i>	11 inferior	A I inferior	3
<i>Equus</i>	12 b inferior	A I inferior	2
<i>Equus</i>	12 a	A I inferior	2
<i>Equus</i>	11 inferior	A I inferior	1
<i>Equus</i>	11	A I inferior	6
<i>Equus</i>	11 superior	A I	17
<i>Equus</i>	10 b inferior	A I	31
<i>Equus</i>	10 b	A II	12
<i>Equus</i>	10 b superior	A II	2
<i>Equus</i>	10 a	A II	2
<i>Equus</i>	9 b inferior	A III	10
<i>Equus</i>	9 b superior	A III	10
<i>Equus</i>	8 b	A III	2
<i>Bison</i>	12 b	A I inferior	1
<i>Bison</i>	12 a	A I inferior	1

<i>Bison</i>	11 inferior	A I inferior	7
<i>Bison</i>	11	A I inferior	12
<i>Bison</i>	11 superior	A I	17
<i>Bison</i>	10 b inferior	A I	24
<i>Bison</i>	10 b	A II	14
<i>Bison</i>	9 b inferior	A III	3
<i>Bison</i>	9 b	A III	1
<i>Bison</i>	9 b superior	A III	1
<i>Bison</i>	9 a	A III	4
<i>Rangifer</i>	11 superior	A I	4
<i>Rangifer</i>	10 b inferior	A I	5
<i>Rangifer</i>	10 b superior	A II	1
<i>Rangifer</i>	9 b inferior	A III	9
<i>Rangifer</i>	8 b	A III	1
<i>Rangifer</i>	8 a	A III	1
<i>Megaceros</i>	11 superior	A I	1
<i>Cervus</i> sp.	12 a	A I inferior	1
<i>Coelodonta</i>	11 superior	A I	1
<i>Elephas</i>	11	A I inferior	1
<i>Canis lupus</i>	9 superior	A III	1
<i>Gulo gulo</i>	11 superior	A I	1
<i>Marmota</i>	9 b superior	A III	1

Prezența resturilor faunistice aduce importante contribuții cu privire la elementele climaterice existente în momentul depunerilor în care s-au conservat oasele respective. Astfel, cu excepția calului și a bizonului – specii adaptabile la orice schimbări climatice, prezența resturilor de ren și a altor specii de climă rece ne poate demonstra existența unui climat periglaciatic în perioada de instalare a campamentelor aparținând *ansamblurilor* aurignaciene și gravettiene. Mai adăugăm faptul că, pe baza eşantianelor de oase arse, găsite în vetrele de foc, dar și a fragmentelor de cărbune de lemn, s-au putut efectua analizele de cronologie absolută, stabilindu-se vârstele locuirilor. De asemenea, prezența oaselor de animale sălbatice poate contribui la o mai deplină cunoaștere a fenomenului vânătorii, ca modalitate și dimensiune (amplou), importantă pentru asigurarea necesarului de hrană a comunităților umane de aici.

6. Elemente de paleofloră (specii de arbori, identificate pe baza cărbunilor de lemn din vetrele de foc). Pe baza eşantioanelor de cărbune de lemn, dar și al

altor resturi paleobotance, Fr. Damblon a identificat speciile forestiere, alte specii de plante care au găsit mediu prielnic la Mitoc-Malu Galben și în împrejurimi, în timpul *ansamblurilor* aurignaciene²⁹. Deși pare exagerat, acest spectru este restrâns, referindu-se doar la *Picea* pe întreaga coloană din partea inferioară a sedimentului, la care se mai adaugă, în cantități aproape nesemnificative, speciile *Poaceae* (1 fragment), *Cyperaceae* (3 fragmente de rădăcini și rizomi) în ciclul 11 superior. În restul coloanei stratigrafice, domină *Picea*, chiar și atunci când eşantioanele provin din vetre de foc. Eşantioanele cele mai importante pentru stabilirea speciilor forestiere au fost recuperate din următoarele vetre de foc:

CICLUL	VÂRSTA (B.P.)	LABORATORUL
10 b inferior	31000 ± 330	GrA-1648
11 superior	30240 + 470 - 440	GrN-20443
11 superior	31160 + 570 - 530	GrN-20770
11 inferior	30920 ± 390	GrN-20442
12 b	32730 ± 220	GrA-1357

Din punct de vedere cantitativ și ca număr de elemente măsurabile (dimensiunile acestora), se constată prezența atât de masivă a speciei *Picea*. Foarte rar, în alte subunități stratigrafice din celelalte locuri aurignaciene, dar și din cele gravettiene, a fost determinată prezența altor specii vegetale, cum ar fi *Alnus*, *Juniperus*, *Betula*, *Pinus* etc., absolut necesare în mediul natural existent, mamiferelor vâdate de comunitățile umane. Trebuie să precizăm că s-a urmărit îndeosebi prezența arborilor în cuprinsul eşantioanelor de cărbune de lemn din vetre, deoarece este cunoscut faptul că întregul covor vegetal al nivelelor de locuire era mult mai bogat și diversificat, dovadă fiind prezența speciilor de animale vâdate la Mitoc, și al căror mediu natural nu se putea baza numai pe prezența coniferelor de tip *Picea*. Mai considerăm necesar să precizăm faptul că întregul profil de la Mitoc-Malu Galben a fost constituit în condiții speciale de mediu, vitrege păstrării polenului de toate categoriile, astfel că nu se pot stabili caracteristicile covorului vegetal din vremea locuirilor umane.

7. Vârsta locuirilor aurignaciene. Locuirile aurignaciene de la Mitoc-Malu Galben au fost datate pe baza eşantioanelor de cărbune de lemn din structurile de combustie, după cum urmează:

²⁹ Fr. Damblon, *Les restes paléobotaniques à Mitoc-Malu Galben*, în M. Otte et alii (dir.), *op.cit.*, p. 67-80.

VÂRSTA (B.P.)	LABORATORUL	EȘANTIONUL	CICLUL
32730 ± 220	GrA-1357	cărbune de lemn	12 a
31850 ± 800	GrN-12637	cărbune de lemn	8 b
31160 + 550 - 510	GrN-20444	cărbune de lemn	12 a
31160 + 570 - 530	GrN-20770	cărbune de lemn	11 superior
31100 ± 900	OxA-1646	cărbune de lemn	11 superior
31000 ± 330	GrA-1648	cărbune de lemn	10 b inferior
30920 ± 390	GrN-20442	cărbune de lemn	11 inferior
30240 + 470 - 440	GrN-20443	cărbune de lemn	11 superior
29410 ± 310	GrN-15454	cărbune de lemn	9 b

În alte studii noi am luat în considerație toate datările de cronologie absolută de la Mitoc-Malu Galben, astfel că includem și aici aceste datări cu privire la vârstele, considerate reale, ale locuirilor aurignaciene³⁰:

VÂRSTA (B.P.)	LABORATORUL	EȘANTIONUL	CICLUL
28910 ± 480	GrN-12636	cărbune de lemn	8 b
27750 ± 160	GrA-27268	cărbune de lemn	8 b inferior
27700 ± 180	GrA-27261	cărbune de lemn	8 b inferior
27700 ± 600	OxA-1778	os	8 a
27410 ± 430	GrN-14914	cărbune de lemn	8 b
27100 ± 1500	GrN-15453	cărbune de lemn	8 b
26910 ± 600	GrN-14035	cărbune de lemn	9 b
26530 ± 400	GrN-15451	cărbune de lemn	9 b

De altfel, citând studiul publicat de Fr. Damblon și P. Haesaerts, în 2007, pentru ultimele locuri aurignaciene de Mitoc-Malu Galben Luc Moreau a înregistrat următoarele datări de cronologie absolută³¹:

³⁰ V. Chirica *et alii*, *op.cit.*, p. 44, 45.

³¹ L. Moreau, *Mitoc-Malu Galben et l'Aurignacien récent en Europe Centrale: Nouvelles perspectives*, în V. Chirica, C. Ichim (eds.), *op.cit.*, p. 58.

CICLUL	LABORATORUL	VÂRSTA (B.P.)	EȘANTIONUL	ATRIBUIREA
8 b	GrN-14914	27410 ± 430	cărbune de lemn	A III superior
8 b inferior	GrN-15453	27100 ± 1500	cărbune de lemn	A III superior
8 b inferior	GrA-27261	27700 ± 180	cărbune de lemn	A III superior
8 b inferior	GrA-27268	27750 ± 160	cărbune de lemn	A III superior
9 b superior	GrN-15454	29410 ± 310	cărbune de lemn	A III

Credem că și aceste datări sunt coerente și corecte, având în vedere și materia primă a eșantioanelor – cărbunele de lemn, care a oferit cele mai normale determinări. Pare să nu concorde cu schema generală a vârstelor doar datarea din 8 b, respectiv cea care indică vârsta 31850 B.P., pe care nu o putem explica decât printr-o posibilă anomalie a înregistrării sale, fie la laboratorul care a efectuat determinările, fie în studiul special, de către autorii săi³², fie chiar prin existența unor condiții speciale de depunere și conservare a eșantionului, pe care nu le-am putut controla.

Precizăm încă o dată că estimările noastre privind datarea primelor locuiri de aici coboară la peste 33000 B.P., poate chiar la nivelul oscilației climatice Hengelo, în acord cu cele mai vechi campamente aurignaciene din Europa. Coroborate cu observațiile lui P. Haesaerts și ale celorlalți specialiști³³, aceste vârste oferă informații cu privire la toate condițiile climatice, de floră, faună, chiar regim pluvial (prin depunerile aluvionare și aluvionar-nisipoase), inclusiv prin prezența lentilelor de soluri diferite, ori a *paleosolurilor*.

Încheiere

La Mitoc-Malu Galben am descoperit o gamă mai omogenă de variante ale nucleelor, cu predominarea celor de așchii, care trec în nuclee prismatice pe parcursul efectuării operațiilor de debitaj și prin micșorarea volumetrică a pieselor, detașarea așchială fiind chiar și parțial înlocuită cu cea lamelară. Cu toate acestea, o mare parte a utilajului litic este compus din suporturi așchiale. Existența suporturilor lamelare transformate în unelte finite demonstrează marele interval de timp al existenței nivelurilor aurignaciene de locuire în amplasamentul de la Mitoc-Malu Galben, iar motivația acestei impresionante continuități de locuire a reprezentat-o bogăția și varietatea resurselor de materii

³² Fr. Damblon, P. Haesaerts, *Les datations 14C à Mitoc-Malu Galben*, în M. Otte et alii (dir.), *op.cit.*, p. 53-63.

³³ Cf. M. Otte et alii (dir.), *op.cit.*

prime, de hrană, de mediu, pe care comunitățile umane le-au găsit în apropierea confluenței Pârâului Ghireni cu Prutul.

Nu numai nucleeele reprezintă o caracteristică a tehnologiei litice specifice; prezența pieselor carenate³⁴ și a lamelor de tip *à crête* demonstrează existența tehnicii speciale de preparare a nucleului în vederea detașării suporturilor.

Nu se poate configura o posibilă evoluție locală a comunităților umane, de trecere de la Paleoliticul mijlociu recent la Paleoliticul superior vechi din cel puțin două motivații: la Mitoc-Malu Galben nu există locuri mai vechi decât Aurignacianul inferior și nu avem decât foarte puține elemente tehnico-tipologice de tip musterian (tehnică Levallois de cioplire, piese bifaciale, alte elemente tipologice de factură musteriană). Este interesant doar faptul că, dacă spre est, în spațiul dintre Prut și Nistru, există și locuri aurignaciene cu piese specifice (carenate, tehnică așchială, lame de tip *à crête*, piese create pe materii dure animale etc.) (fig. 11-13), dar spre vest și sud, deci între Prut, Dunăre și Tisa, cele mai apropiate stațiuni cu materiale specifice ar putea fi acelea din Țara Oașului (Bușag etc.)³⁵; nu credem că putem include în aceste discuții descoperirile de la Giurgiu-Malu Roșu datorită unor discrepante tehnico-tipologice și de cronologie absolută față de descoperirile de la Mitoc-Malu Galben (pe baza studiilor publicate până în prezent).

Noi apreciem că alte secvențe de locuire, considerate aurignaciene, din spațiul carpato-nistrean nu sunt comparabile cu cele de la Mitoc-Malu Galben, care rămâne o stațiune-reper pentru cunoașterea campamentelor paleolitice dintr-o largă arie geografică europeană.

³⁴ V. Chirica, *op.cit.*, în V. Chirica, C. Ichim (eds.), *op.cit.*, p. 169-255.

³⁵ R. Dobrescu, *Aurignacianul din Transilvania, Studii de Preistorie, Supplementum*, 3, București, 2008.

**AURIGNACIAN HABITATION LEVELS OF MITOC-MALU GALBEN.
MATERIAL AND SPIRITUAL CREATION
OF THE HUMAN COMMUNITIES**

Keywords: *Early Aurignacian, Mitoc-„Malu Galben”, climatic cycles, combustion structures, knapping workshops, lithic technocomplex, knapping techniques, lithic typology, hard animal tissue artefacts.*

Abstract

The paper describes the discoveries of stone items in Aurignacian levels of the Paleolithic site of Mitoc-„Malu Galben”, on the Pruth River, in Botoşani County. (Northeastern Romania). Within the previous paper, published in 2015, we described the geo-pedological, stratigraphical situation and a short presentation of the lithic finds of the Aurignacian levels I-III of this site belonging to the Upper Paleolithic of the Carpato-Dniestrean territory. A general characteristic of all stone finds is the fact that they were grouped and discovered in the form of two essential entities: knapping workshops and smaller or larger groups, in the archeological and habitation level. The Paleolithic habitations of this site are contained within a 14-15 m stratigraphic profile, with special own features, of the Aurignacian and Gravettian habitation levels.

LIST OF ILLUSTRATIONS

- Fig. 1.** *Mitoc-„Malu Galben”. Lithostratigraphy, archaeology and absolute chronology.*
- Fig. 2.** *Mitoc-„Malu Galben”. Lithostratigraphy, archaeology and environment.*
- Fig. 3.** *Mitoc-„Cotu Mic”. Stratigraphy of flint deposits.*
- Fig. 4.** *Mitoc-„Cotu Mic”. Stratigraphy of flint deposits.*
- Fig. 5.** *Mitoc-„Malu Galben”. Aurignacian I ensemble: cores.*
- Fig. 6.** *Mitoc-„Malu Galben”. Aurignacian I ensemble: cores.*
- Fig. 7.** *Mitoc-„Malu Galben”. Aurignacian I ensemble: 1-7 – carinated grattoirs (apud Otte et alii, 2007, fig. 5).*
- Fig. 8.** *Mitoc-„Malu Galben”. Aurignacian I ensemble: 1-6 – carinated burins (apud Otte et alii, 2007, fig. 10).*

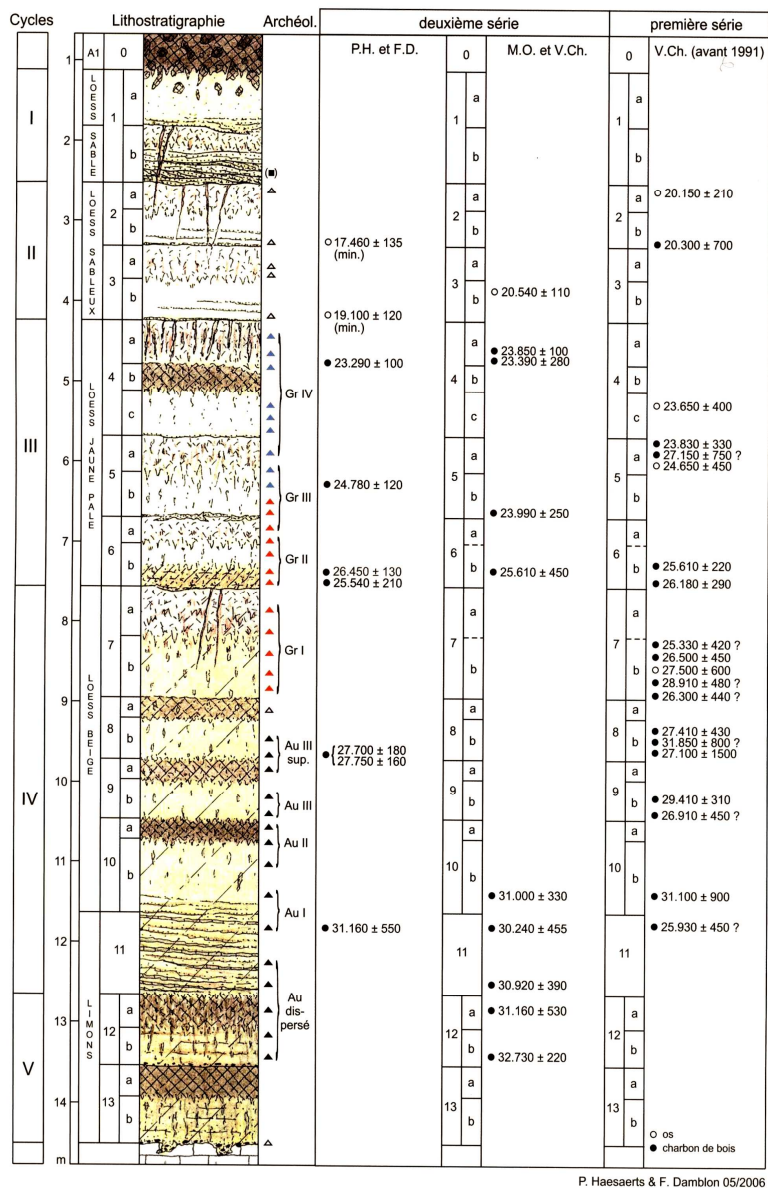
Fig. 9. Mitoc-„Malu Galben”. Aurignacian II ensemble: 1 – carinated grattoir; Aurignacian III ensemble: 2 – high grattoir on splinter; 3 – carinated grattoir; Gravettian II ensemble: 4 – carinated grattoir on retouched blade; 5 – dihedral burin arranged on Mousterian racloir (apud Otte et alii, 2007, fig. 14, 15, 19).

Fig. 10. Mitoc-„Malu Galben”. Aurignacian I ensemble: 1 – head of reindeer horn; 2 – Mladeč type spearhead (apud Chirica, Noiret, 2007, fig. 1).

Fig. 11. Corpaci-„Mâs”: 1, 2 – Mladeč type spearheads (apud Noiret, 2009, fig. 92).

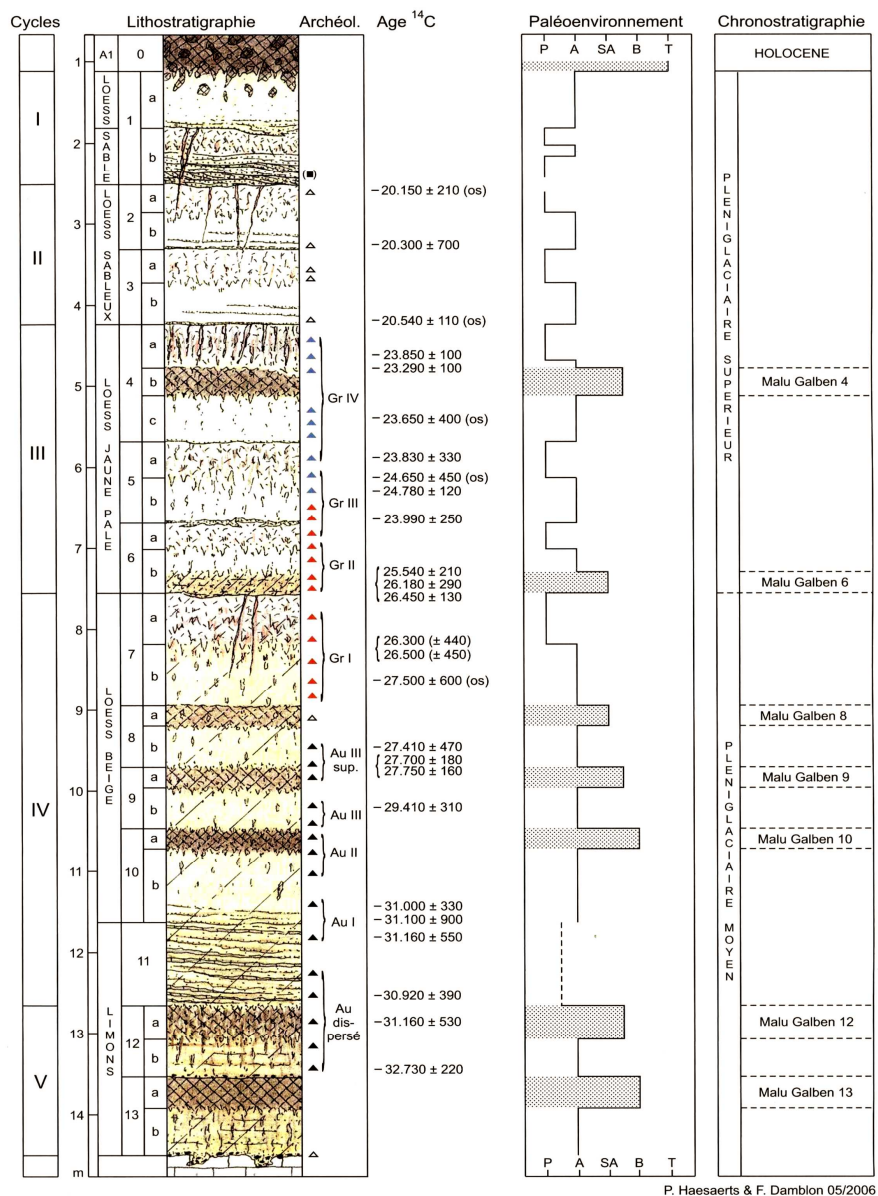
Fig. 12. Brânzeni I: 1-3 – carinated grattoirs; 4-10 – grattoirs „à museau” (apud Noiret, 2009, fig. 40, 41).

Fig. 13. Corpaci-„Mâs”: 1, 2, 4 – carinated grattoirs; 3, 5, 6, 9 – grattoirs „à épaulement”; 7, 8 – grattoirs „à museau” (apud Noiret, 2009, fig. 87).

P. Haesaerts & F. Dambon 05/2006

Fig. 1. Mitoc-„Malu Galben”.
Litostratigrafie, arheologie și date de cronologie absolută.

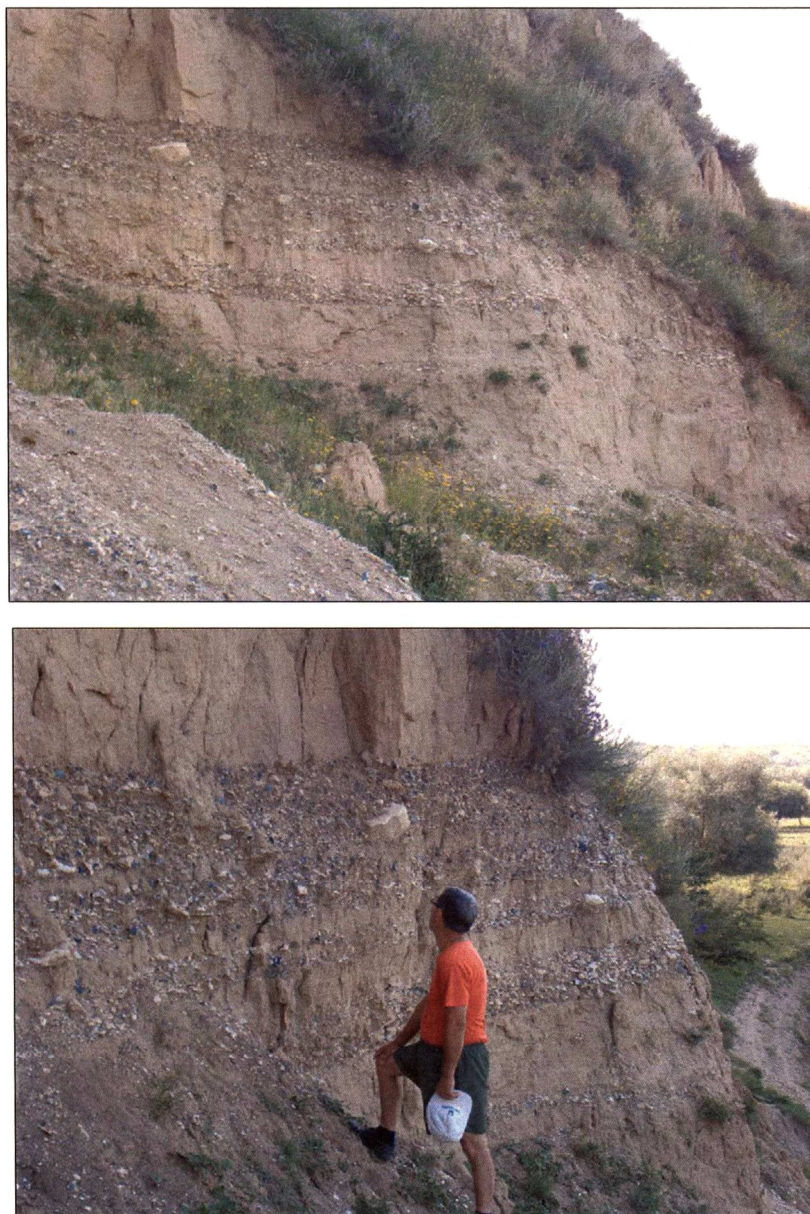

Fig. 3. Mitoc-„Cotu Mic”. *Stratigrafia depozitelor de silex.*

Fig. 4. Mitoc-„Cotu Mic”. Stratigrafia depozitelor de silex.

Fig. 5. Mitoc-„Malu Galben”. Ansamblul Aurignacian I: nuclee.

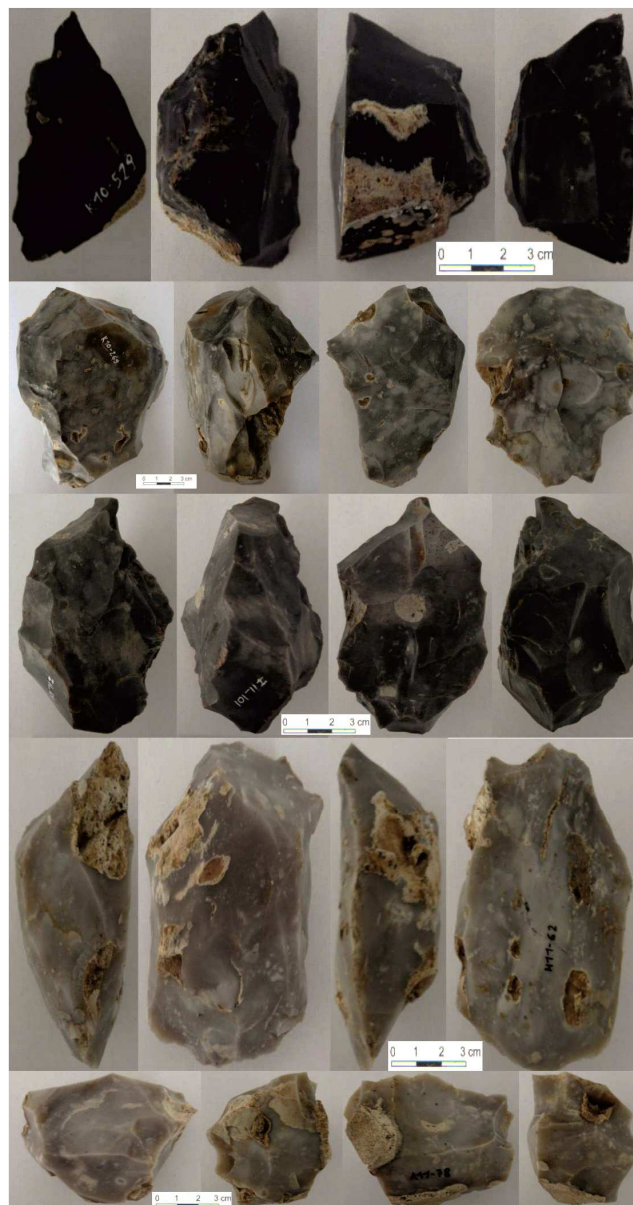

Fig. 6. Mitoc-„Malu Galben”. Ansamblul Aurignacian I: nuclee.

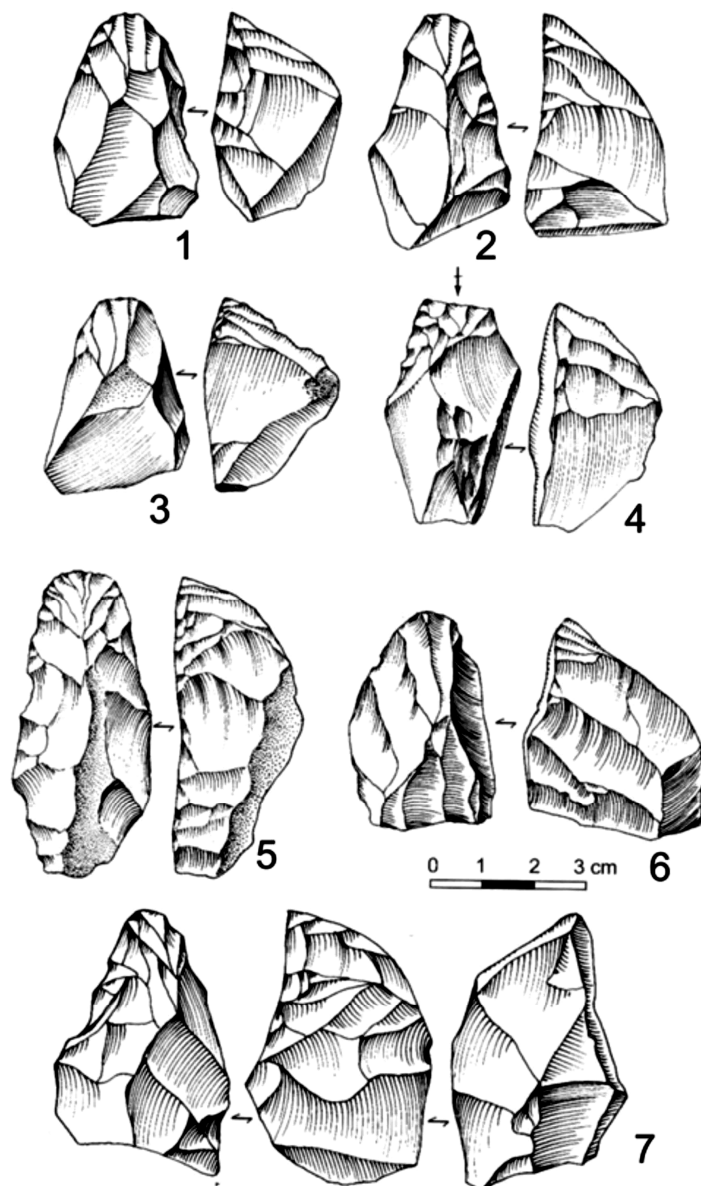

Fig. 7. Mitoc-„Malu Galben”. Ansamblul Aurignacian I: 1-7 – gratoare carenate (apud Otte et alii, 2007, fig. 5).

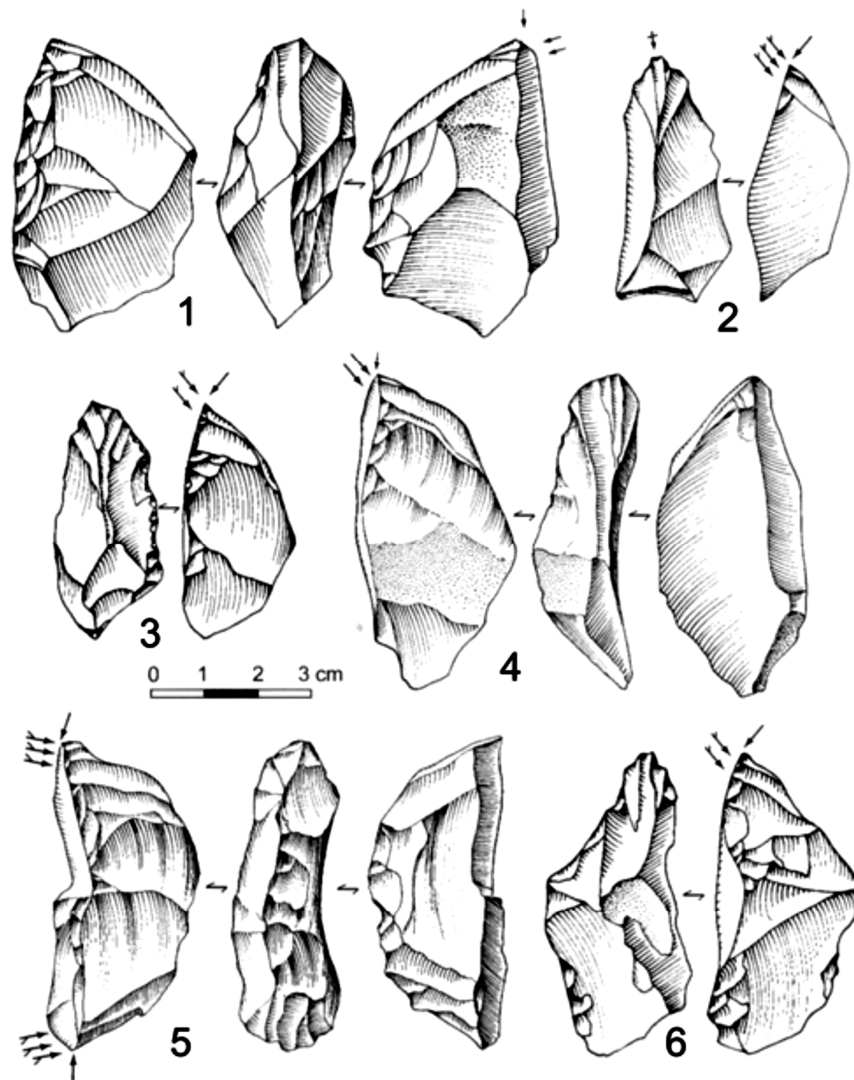

Fig. 8. Mitoc-„Malu Galben”. Ansamblul Aurignacian I: 1-6 – burine crenate (apud Otte et alii, 2007, fig. 10).

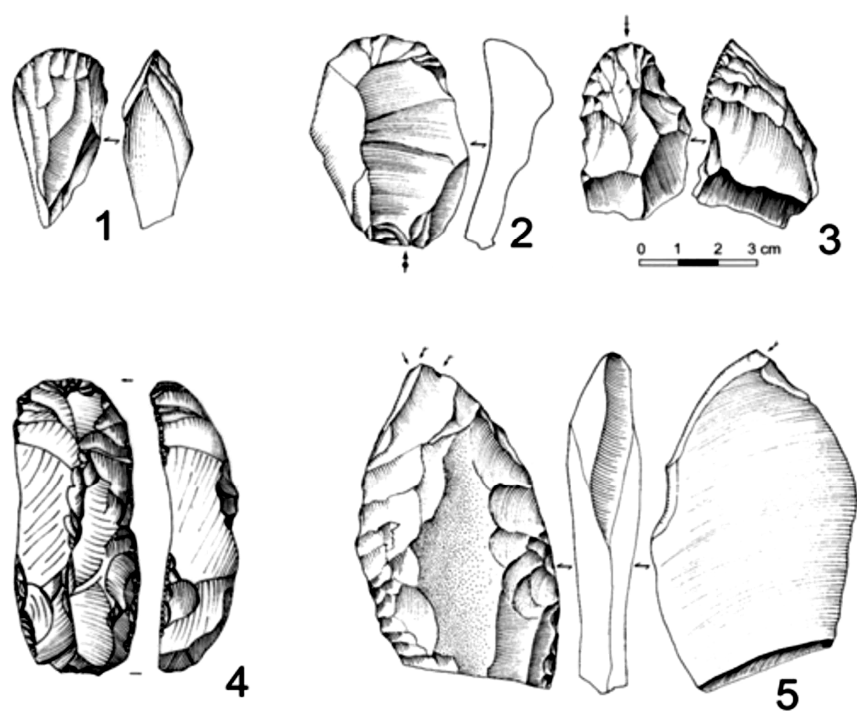

Fig. 9. Mitoc-„Malu Galben”.

Ansamblul Aurignacian II: 1 – gratoar carenat.

Ansamblul Aurignacian III: 2 – gratoar înalt pe aşchie; 3 – gratoar carenat;

Ansamblul Gravetian II: 4 – gratoar carenat pe lamă retuşată;

*5 – burin diedru amenajat pe racloar musterian
(apud Otte et alii, 2007, fig. 14, 15, 19).*

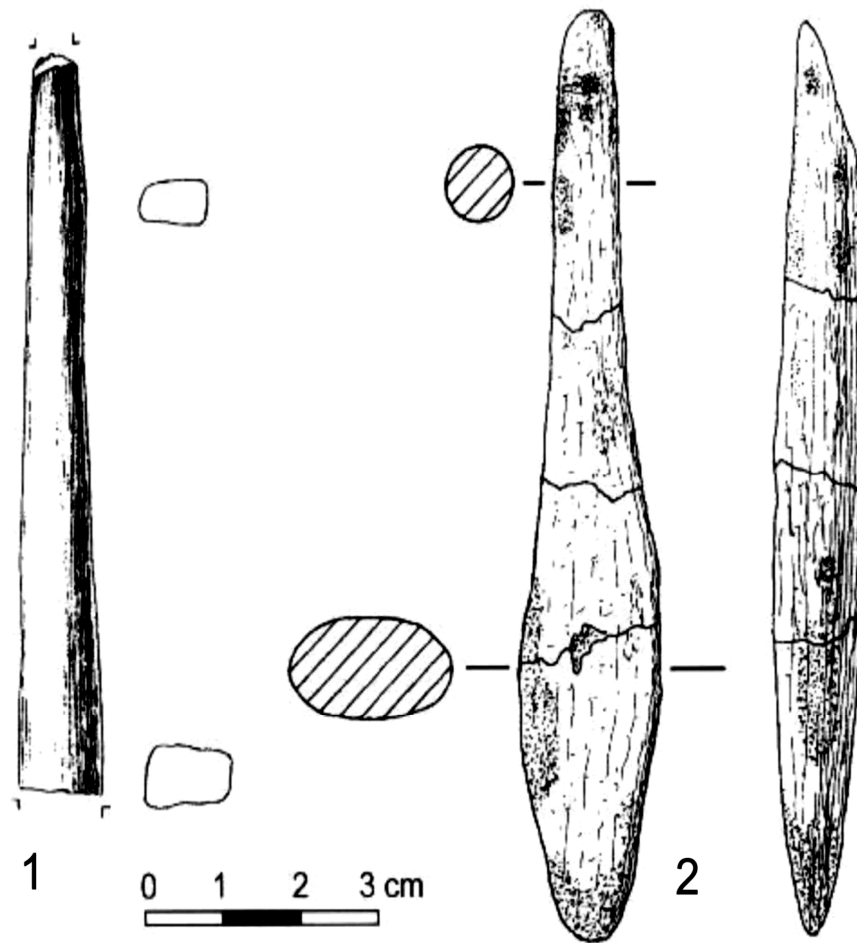

Fig. 10. Mitoc-„Malu Galben”. Ansamblul Aurignacian I:
 1 – vârful de corn de ren; 2 – vârful de lance de tip Mladeč
 (apud Chirica, Noiret, 2007, fig. 1).

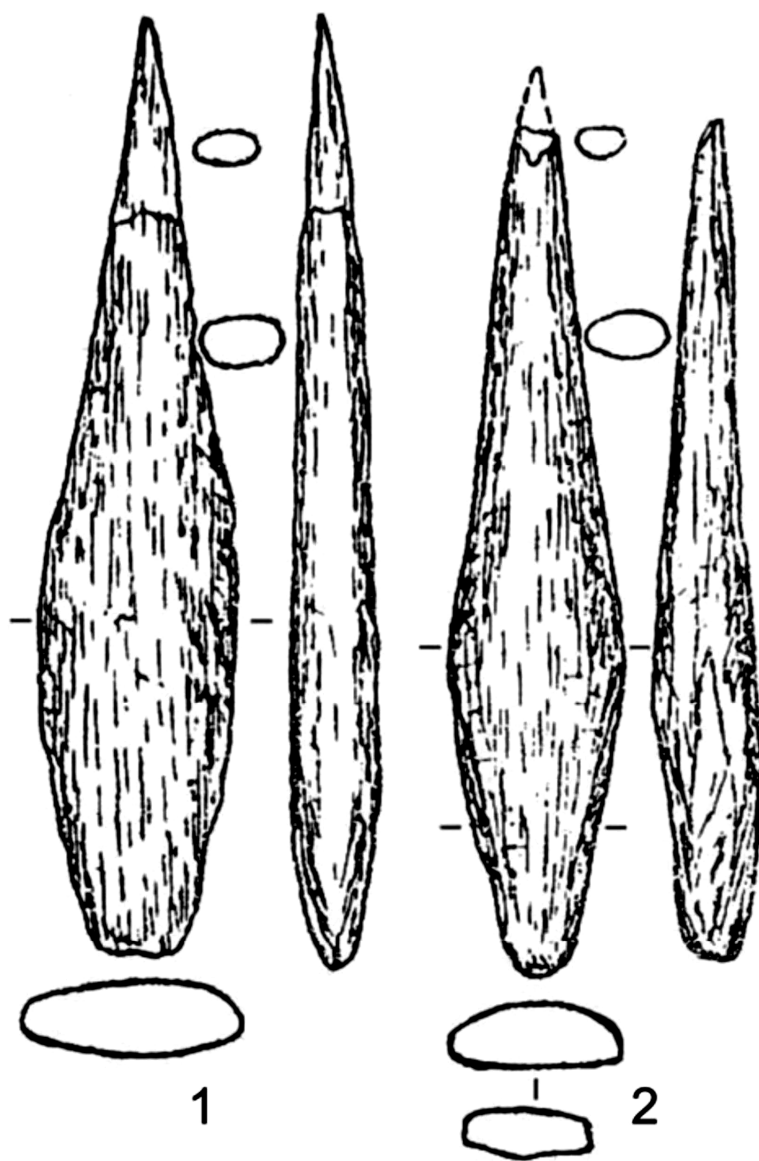

Fig. 11. *Corpaci-„Mâs”*: 1-2 – vârfuri de lance de tip Mladeč
(apud Noiret, 2009, fig. 92).

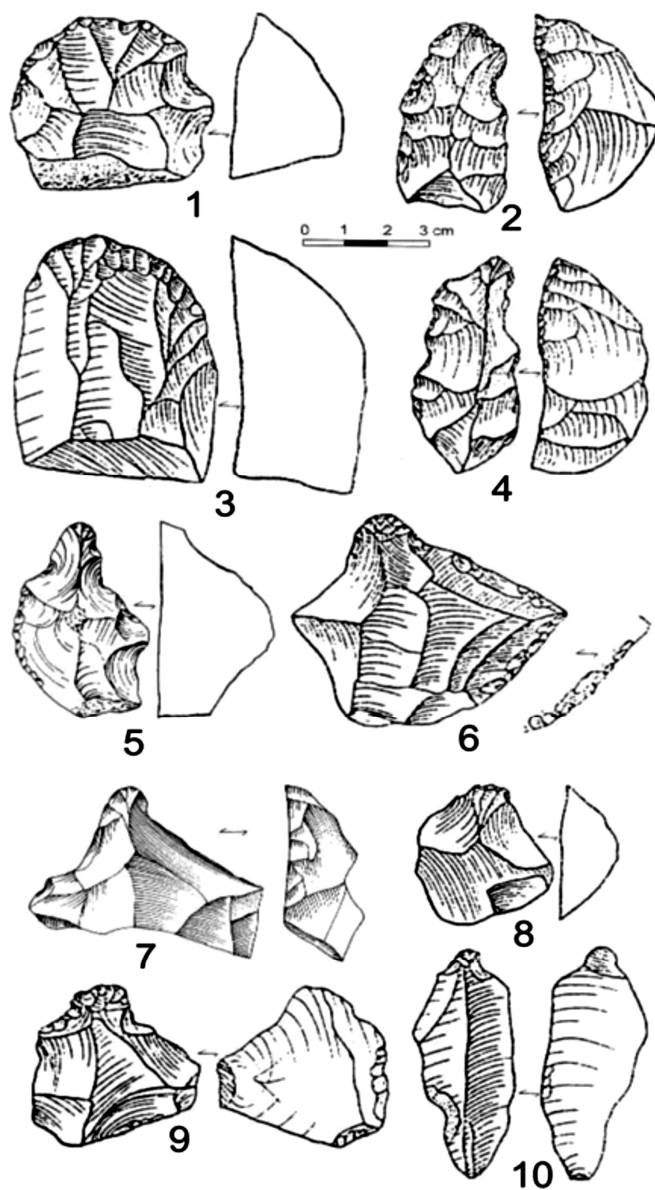

Fig. 12. *Brânzeni I: 1-3 – gratoare crenate; 4-10 – gratoare „à museau” (apud Noiret, 2009, fig. 40, 41).*

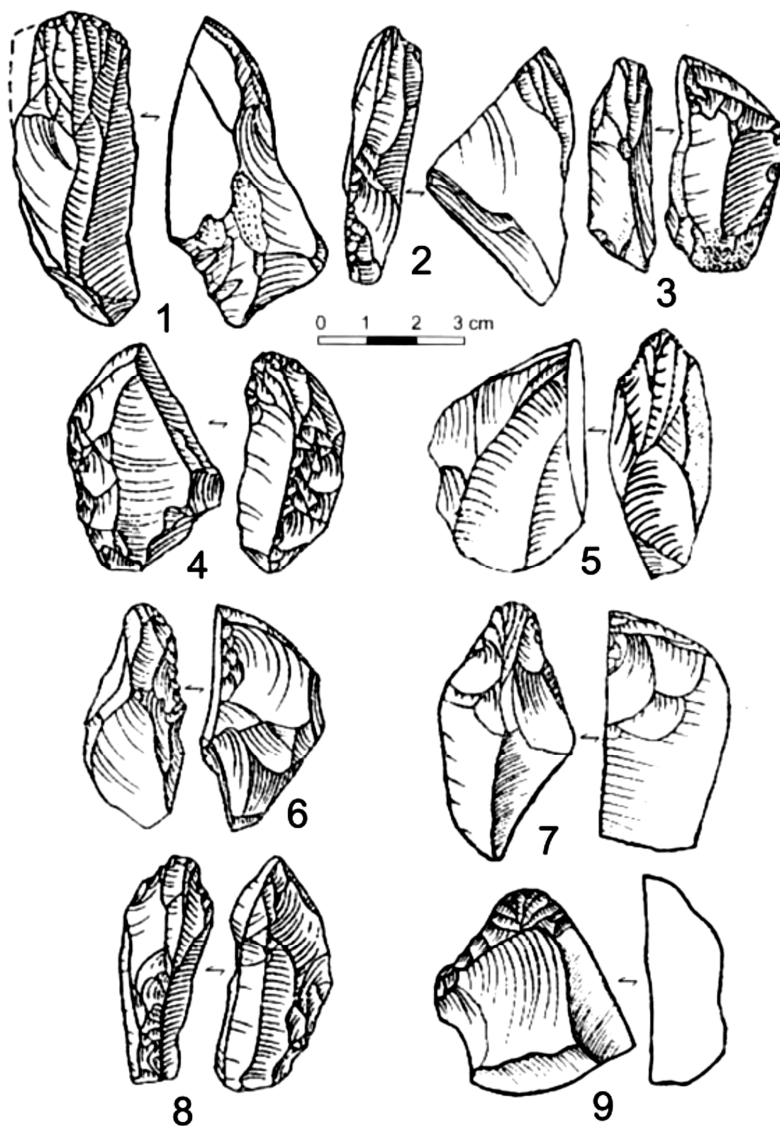

Fig. 13. Corpaci-„Mâs”: 1, 2, 4 – gratoare carenate;
3, 5, 6, 9 – gratoare „à épaulement”; 7, 8 – gratoare „à museau”
(apud Noiret, 2009, fig. 87).